

PARTER

Klagande

1. Hans Dahlén Linnerovägen 2, 237 91 Bjärred	<i>bostadsarrende</i>
2. Annika Danielsson Höri Urmakaregatan 11, 981 33 Kiruna	<i>bostadsarrende</i>
3. Micael Engman Solvindsvägen 55, 981 45 Kiruna	<i>bostadsarrende</i>
4. Gabna sameby Box 89, 981 22 Kiruna	<i>renbetesrätt</i>
Ombud: Förbundsjurist Jenny Wik Karlsson c/o Svenska Samernas Riksförbund Formvägen 16, 906 21 Umeå	
5. Tommy Häggroth Utsiktsvägen 5, 981 92 Kiruna	<i>bostadsarrende</i>
6. Tommy Johansson Myntvägen 12, 981 91 Jukkasjärvi	<i>bostadsarrende</i>
7. Bo Larsson Kårvägen 2 B, 976 31 Luleå	<i>bostadsarrende</i>
8. Daniel Olla Marknadsvägen 229, 981 91 Jukkasjärvi	<i>bostadsarrende</i>
9. Åsa Persson Paksuniemivägen 200, 981 91 Jukkasjärvi	<i>bostadsarrende</i>
10. Anette Sandström Marknadsvägen 229, 981 91 Jukkasjärvi	<i>delägare i Daniel Ollas stuga</i>
11. Stefan Taavo Steinholtzgatan 29, 981 32 Kiruna	<i>lägenhetsarrende</i>
12. Anders Wallin Lavinvägen 1, 981 45 Kiruna	<i>bostadsarrende</i>

Dok.Id 434349

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 138 901 04 Umeå	Nygatan 45	090-17 21 00 E-post: mmd.umea@dom.se www.domstol.se , Info om vår personuppgiftsbehandling: www.umeatingsratt.domstol.se eller kontakta oss		måndag – fredag 08:00–16:00

Motparter

1. Kiruna kommun
981 85 Kiruna

2. Länsstyrelsen i Norrbottens län
971 86 Luleå

upplåtare av arrendeavtal

3. Staten genom Statens Fastighetsverk
Box 2263, 103 16 Stockholm

*ägare av Jukkasjärvi
Kronoöverloppsmark 1:1*

ÖVERKLAGAT BESLUT

Beslut av Kommunfullmäktige i Kiruna kommun den 19 september 2022 (§ 95) i ärende nr 20016-00139

SAKEN

Detaljplan för *Västra Stenbacken, nya fritidshusområden*, inom fastigheten Jukkasjärvi Kronoöverloppsmark 1:1 i Kiruna kommun

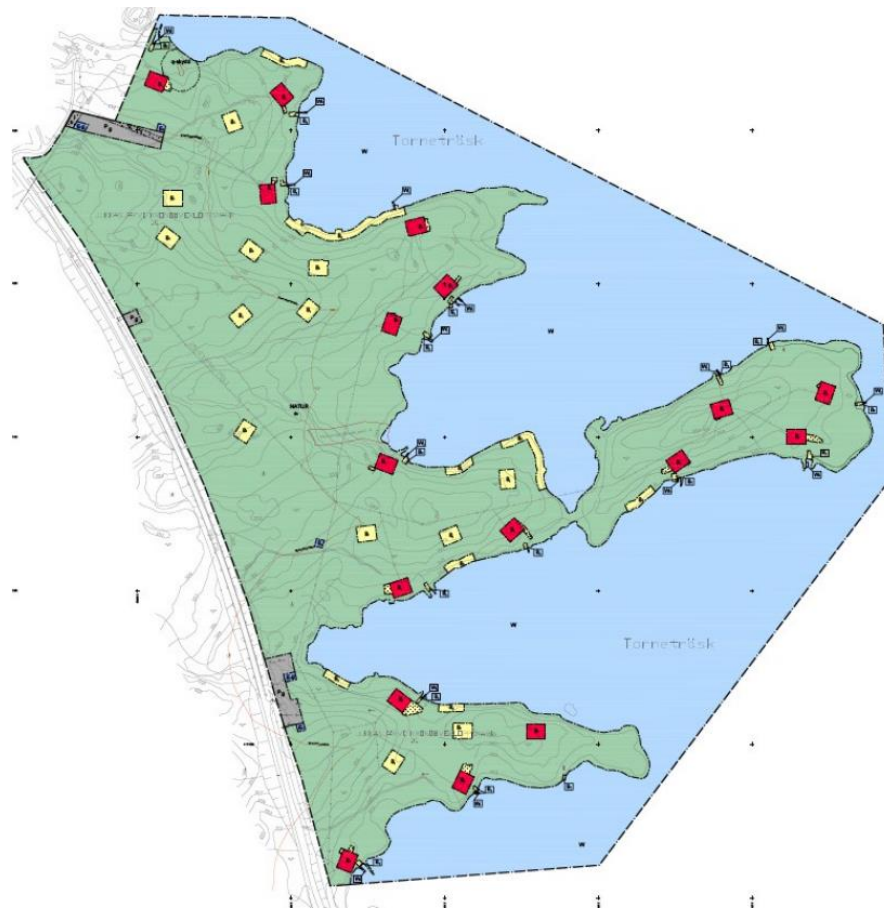
DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avvisar Stefan Taavos yrkanden om att han ska få en tomt i anslutning till båthuset, att han ska få förtur i tomtkön som finns till stugorna, att eventuell avgift för tomten ej ska betalas, samt att en eventuell gemensamhetsanläggning ska bekostas av de som ska få helt nya platser i området.
 2. Mark- och miljödomstolen upphäver kommunfullmäktiges beslut (§ 95) av den 19 september 2022, att anta detaljplan för *Västra Stenbacken, nya fritidshusområden*, inom fastigheten Jukkasjärvi Kronoöverloppsmark 1:1 i Kiruna kommun.
-

BAKGRUND

Kommunfullmäktige i Kiruna kommun antog i beslut den 19 september 2022 (§ 95) en detaljplan för *Västra Stenbacken, nya fritidshusområden*, inom fastigheten Kiruna Jukkasjärvi Kronoöverloppsmark 1:1.

Syftet med planen är enligt planbeskrivningen att planmässigt reglera befintlig fritidshusbebyggelse samt möjliggöra tillkomsten av ytterligare fritidshus. Planen reglerar även områden för båthus och parkering med plats för avfallskärl. Se figur 1. Strandskyddet har genom en administrativ bestämmelse i detaljplanen upphävts inom vissa delar av planområdet.

Figur 1. Översiktskarta från kommunens planbeskrivning. Befintliga tomter/ arrenden inom planområdet är markerade i rött och föreslagna tomter är markerade med gult.

Beslutet att anta detaljplanen har överklagats till mark- och miljödomstolen av Gabna sameby, Hans Dahlén (arrendator), Annika Danielsson Höri (arrendator), Micael Engman (arrendator), Tommy Häggroth (arrendator), Tommy Johansson (arrendator), Bo Larsson (arrendator), Daniel Olla (arrendator), Anette Sandström (delägare i Daniel Ollas stuga), Åsa Persson (arrendator), Stefan Taavo (arrendator) och Anders Wallin (arrendator).

YRKANDEN M.M.

Gabna sameby samt Annika Danielsson Höri, Tommy Häggroth, Tommy Johansson, Bo Larsson, Daniel Olla och Anette Sandström har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva beslutet att anta detaljplanen.

Åsa Persson har yrkat i första hand att mark- och miljödomstolen ska upphäva beslutet att anta detaljplanen.

Hon har i andra hand – för det fall att beslutet inte upphävs – yrkat att domstolen ska ändra detaljplanen på följande sätt:

1. Maximera antalet nya stugtomter, med tillhörande båtplats, till 5–7 st.
2. Reducera områden för båtplatser så att ytan anpassas till antalet nytillkommande stugtomter.
3. Ta bort utrymmen för sopkärl och vändplats.
4. Gemensamhetsanläggning för nya parkeringsytor tillskapas endast för nytillkommande tomter.
5. Tillse att parkeringsytor för tillkommande tomters behov är färdigställda innan tomterna fördelas och bygglov beviljas.
6. Tillskapa en tomtplats bredvid Stefan Taavos båthus (under förutsättning av att det blir samma ägare till båthus och stuga).
7. Säkerställ byggrätt för samtliga befintliga byggnader.
8. Säkerställ byggrätt för hennes bastubyggnad.

Hans Dahlén har yrkat i första hand att mark- och miljödomstolen ska upphäva beslutet att anta detaljplanen.

I andra hand har han yrkat att mark- och miljödomstolen ska ändra detaljplanen så att alla planerade förråd/båthus i norra viken avslås eller flyttas ovan strandlinjen, samt att minst fem av tomterna planerade närmast stuga ”Stenbacken 11” stryks eller flyttas ovan strandskyddslinjen.

I tredje hand har han yrkat att mark- och miljödomstolen ska ändra detaljplanen så att alla planerade förråd/båthus i norra viken avslås eller flyttas ovan strandskyddslinjen.

I fjärde hand har han yrkat att mark- och miljödomstolen ska ändra detaljplanen så att minst av fem av tomterna planerade närmast ”Stenbacken 11” stryks eller flyttas ovan strandsskyddslinjen.

I femte hand yrkar han att mark- och miljödomstolen ska ändra planen så att eventuella nya tomtgränser skall omfatta existerande byggnader.

Yrkandena i andra, tredje, fjärde och femte hand är villkorade på det sättet att de endast framställs om kommunen medger ändringarna, annars återkallas yrkandena.

Anders Wallin har yrkat i första hand att mark- och miljödomstolen ska upphäva beslutet att anta detaljplanen.

Han har i andra hand – för det fall att beslutet inte upphävs – yrkat att domstolen ska ändra och förtydliga detaljplanen på följande sätt:

1. Maximera antalet stugtomter, med tillhörande båtplats, till max 5 st.
2. Placera de nya tomterna utanför strandskyddet.
3. Platsen för båthusen norr om den andra udden kan ej byggas på grund av brant lutning, samt grund och stenig botten. Ta bort båtplats 2.
4. Specificera platserna för båthusen.

5. Att arrendena på båthusen ska vara knytet till tomtens arrende för att eliminera risken för att det blir stugor.
6. Inrätta ingen gemensamhetsanläggning för sophämtning.
7. Ta bort utrymmen för sopkärl och vändplats.
8. Gemensamhetsanläggning för nya parkeringsytor tillskapas endast för nytillkommande tomter. Därmed hålls befintliga stugägare skadelösa.
9. Tillse att parkeringsytor för tillkommande tomters behov är färdigställda innan tomterna fördelas och bygglov beviljas.
10. Säkerställ byggrätt för samtliga befintliga byggnader. I hans fall innebär det en utvidgning tomtplatsens östra hörn.
11. Minska byggnadsarean på varje ny tomt. Nu är den för stor och följer inte de riktlinjer länsstyrelsen och kommunen har pratat om.

Andrahandsyrkandet är villkorat på det sättet att det endast framställs om kommunen medger ändringarna, annars återkallas yrkandet.

Micael Engman har yrkat i första hand att mark- och miljödomstolen ska upphäva beslutet att anta detaljplanen.

Han har i andra hand – för det fall att beslutet inte upphävs – yrkat att domstolen ska ändra och förtydliga detaljplanen på följande sätt:

1. Maximera antalet stugtomter, med tillhörande båtplats, till max 5 st.
2. Placera de nya tomterna utanför strandskyddet.
3. Platsen för båthusen norr om den andra udden kan ej byggas på grund av brant lutning, samt grund och stenig botten. Ta bort båtplats 2.
4. Specificera platserna för båthusen.
5. Att arrendena på båthusen ska vara knytet till tomtens arrende för att eliminera risken för att det blir stugor.
6. Inrätta ingen gemensamhetsanläggning för sophämtning.
7. Ta bort utrymmen för sopkärl och vändplats.
8. Gemensamhetsanläggning för nya parkeringsytor tillskapas endast för nytillkommande tomter. Därmed hålls befintliga stugägare skadelösa.

9. Tillse att parkeringsytor för tillkommande tomters behov är färdigställda innan tomterna fördelas och bygglov beviljas.
10. Säkerställ byggrätt för samtliga befintliga byggnader. I hans fall innebär det en utvidgning tomtplatsens östra hörn.
12. Minska byggnadsarean på varje ny tomt. Nu är den förs stor och följer inte de riktlinjer länsstyrelsen och kommunen har pratat om.

Till skillnad från Anders Wallins andrahandsyrkande, som överensstämmer med Micael Engmans andrahandsyrkande, så är Micael Engmans andrahandsyrkande inte villkorat av kommunens medgivande.

Stefan Taavo har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva beslutet att anta detaljplanen.

Han har även yrkat att han ska få en tomt i anslutning till båthuset, samt att han ska få förtur i tomtkön som finns till stugorna. Han har även yrkat att eventuell avgift för tomten ej ska betalas, bortsett från de avgifter som tillkommer vid bygglovsansökan. Vidare har han yrkat att en eventuell gemensamhetsanläggning ska bekostas av de som ska få helt nya platser i området.

Kiruna kommun har motsatt sig ändring av det överklagade beslutet.

Kommunen har vid sammanträdet uppgett att de inte medger något av klagandenas ändringsyrkanden. Kommunen har ifrågasatt att Stefan Taavos yrkanden, såvitt avser annat än att detaljplanen ska upphävas, kan bli föremål för prövning i målet.

Statens fastighetsverk samt **Länsstyrelsen i Norrbottens län (länsstyrelsen)** har avstått från att avge någon inställning i målet.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN

Parterna har till stöd för sin talan anfört i huvudsak följande.

Gabna sameby

Användningen av området och påverkan på renskötseln

Det aktuella området som detaljplanen berör ligger inom samebyns året-runt-marker och nyttjas av samebyn för renskötsel med tillhörande verksamhet. Det tilltänkta planområdet fyller många viktiga funktioner för samebyn. Den antagna detaljplanen kommer medföra såväl direkta som samverkande och ge kumulativa negativa synergieffekter på renskötseln. Dessa konsekvenser är av sådan art att området är olämpligt för föreslagen bebyggelse.

Renarna passerar området under våren (på väg västerut mot kalvningsland) och under förhösten/hösten (på väg ner mot vinterbetesmarkerna och renskiljningen vid Rensjön). Planområdet ligger i direkt anslutning till Gáisenjårga som är mycket betydelsefull som betesområde och som uppsamlingsplats innan Torneträsk fryser till is, vilket den gör senare på året på grund av klimatförändringar. Stenbacken utgör en smal passage mellan Torneträsk och E10 samt malmbanan, där den senare är instängslad. Renarna söker sig naturligt till invanda platser för kalvningsland och vinterbete. Instängslingen av bland annat malmbanan innebär att renarna följer stängslets sträckning på sin vandring österifrån till fjällområdet. I och med att renarna följer stängslet kanaliseras de till stranden och eftersom möjligheterna för renarna att ta sig över väg E10 och malmbanan som går längs med Torneträsk är begränsade så samlas renarna upp i området längs Torneträsk strand.

Direkt väster om Stenbacken planeras tillsammans med Trafikverket och LKAB en renpassage över malmbanan, för att renarna ska kunna nå kalvningsland på andra sidan järnvägen. Ett genomförande av detaljplanen skulle leda till att den planerade renpassagen över malmbanan näst intill blir obrukbar, då en förtätning av fritidshus skulle bli ytterligare en barriär för renarna att ta sig förbi utöver de befintliga barriärer som väg E10 och malmbanan redan innebär.

Den befintliga bebyggelsen inom planområdet är placerad i huvudsak i lågpunkter invid vikarna. De tilltänkta nya tomterna inom planområdet är i stor utsträckning placerade inom den öppna ytan på åsarna mellan vikarna och E10:an, dvs. där renarna idag strövar fritt. På våren är de dräktiga vajorna ofta i mycket dålig kondition efter vintern och rör sig långsamt betande genom denna öppna yta. Vajorna är mycket känsliga för störning och om de blir skrämda är risken stor att de kastar fostren, dvs. självborterar. Placeringen av stugor på åsarna samt tillkommande aktiviteter till följd av förtätningen kommer att störa renarna. I färdriktningen västerut är många renar, framför allt de dräktiga vajorna, inte i skick att klara en aktiv flytt, dvs. att samebyn ska fösa dem med skoter eller dylikt förbi området. Stenbacken är även ett viktigt betesområde som samebyn vill att renarna ska beta på när de rör sig sakta förbi området. Detaljplanen kommer bli ytterligare en barriär för renarna under deras färd västerut. Barriärer som renarna är tvungna att ta sig över för att nå till kalvningslandet och sommarbetesmarkerna söder om Abisko och Riksgränsen. Det aktuella området har således stor betydelse som funktionellt samband för att binda samman betesområden väster om Torneträsk och områden öster om Torneträsk. Detta gäller särskilt på våren. När barriärer uppstår försöker renarna hitta alternativa vägar till kalvningslandet genom att leta stängselbrott till malmbanan eller röra sig över Torneträsk till grannsamebyn. Redan idag påverkar den befintliga bebyggelsen renarnas strövning och har en viss avhållande effekt, men situationen är ändå fungerande.

Detaljplanen och de förändringar som föreslås i planläggningen kommer att påverka samebyn negativt och orsaka olägenheter för rennäringens bedrivande. Detta inte minst då det redan sker en omfattande exploatering av Gabna samebys marker. Exploateringar inom samebyn påverkar inte sällan renskötseln över hela samebys geografiska område och över hela året. Ingreppen består bland annat av skogsnäringens omfattande skövlingar av värdefull skog, vindkraftsexploateringar, vattenkraft, turismnäring, gruvetableringar, Kiruna-stadsflytt med mera. Att ingrepp i samebyarnas marker får denna dominoeffekt gör att bebyggelse, som den

föreslagna, kan få långt större konsekvenser än enbart lokalt i anslutning till det aktuella området.

Området används under sommarhalvåret som vår- och höstbete och även som intensivt kalvnings- och huvudkalvningsområde. På grund av sina goda betesmöjligheter och betesro är området redovisat som naturligt uppsamlingsområde (s.k. trivselland). Området ligger mellan Torneträsk i norr, Rautasjaure i söder, Nakerjaure i öster och Tjuonatjåkka i väst. Förutom ett antal andra fasta anläggningar i Pessina och Tjuotjalahka har samebyn kalvmärkningshagar. Det är ett riksintresseområde som kommer att påverkas negativt av detaljplanen.

Planförfarandet

Kommunen tillämpat ett s.k. standardförfarande i utarbetandet av planen. Av 5 kap. 7 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL, framgår att bestämmelserna om utökat planförfarande ska tillämpas bl.a. när planen är av betydande intresse för allmänheten eller i övrigt av stor betydelse eller kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Med uttrycket ”av stor betydelse” brukar avses bl.a. sådana planer som reglerar många motstridiga intressen, särskilt känsliga miljöer eller som är av principiellt intresse. Ärenden där strandskydd sätts i fråga brukar i de fall då tidigare allmänt tillgänglig mark tas i anspråk också ingå i den kategorin. Vid denna bedömning måste platsens karaktär beaktas. Ett utökat planförfarande ska också tillämpas om detaljplanen anses medföra betydande miljöpåverkan.

Det föreligger motstridiga intressen i området som inte är analyserade och bedömda i tillräcklig omfattning av kommunen. Rennäringen som enskilt och allmänt intresse, strandskydd, områdets kulturmiljövärden i förhållande till Kirunabornas intresse av fritidshus för rekreation är några av de motstående intressena i området. Ett femte är säkerhetsaspekten, med områdets absoluta närhet till väg E10 och malmбанan går det att förutsätta en betydande ökning av otillbörliga passager av människor och skotrar från det tilltänkta fritidshusområdet i syfte att ta sig till det närbelägna fjällområdet.

Detaljplanen medför en betydande miljöpåverkan. Tillsammans med det faktum att strandskyddet i området föreslås upphävas gör att den är av betydande intresse för allmänheten. Dessutom är planen av stor betydelse för rennäringens bedrivande och bör därmed anses vara av ”betydande intresse i övrigt”. Förutsättningarna för att tillämpa standardförfarandet vid framtagande av planen bör rimligen inte anses vara uppfyllda (jfr bl.a. Mark- och miljööverdomstolens dom den 10 maj 2017 i mål nr P 91755-16). Det finns skäl att anta att ett utökat planförfarande enligt 5 kap. 7 § PBL skulle ha tillämpats i stället. Detta utgör ett sådant formellt fel vid handläggningen av planärendet som medför att beslutet att anta detaljplanen ska upphävas. I vart fall skulle en konsekvensbeskrivning avseende påverkan på bland annat rennäringen tagits fram inför beslut om detaljplan.

Vid bedömningen av påverkan på rennäringen är några punkter av särskild vikt. En bedömning/avvägning måste givetvis utgå från dagens kunskap avseende störningar/skador på renskötselns bedrivande samt den rättspraxis som utvecklats avseende samiska rättigheter och då särskilt samebyarnas rättigheter. Den samlade bedömningen måste också utgå från Gabna samebys situation. Samebyn konstaterar att i kommunens Fördjupande översiktsplan (FÖP) s. 48 anges avseende eventuell bebyggelse vid Stenbacken att ”I samband med detaljplaneläggningen ska aspekter som rör riksintressen beaktas särskilt.” Samebyn konstaterar att kommunen inte kan bedömas ha gjort något sådant särskilt beaktande och därmed har kommunen frångått FÖP i detaljplanarbetet. Samebyn menar därför att det finns betydande skäl att anta att detaljplanen är behäftad med en felaktig, eller i vart fall bristfällig, avvägning mellan motstående enskilda och allmänna intressen. (se bl.a. Mark- och miljööverdomstolens refererade avgöranden MÖD 2013:44 och 2014:12)

Gällande vad som ska ligga till grund för en bedömning av åtgärder måste kommunen ta särskild hänsyn till hur åtgärderna påverkar riksintressena för rennäringen, se mål från Mark- och miljödomstolen vid Umeå tingsrätt P 1592–20 samt Mark- och miljööverdomstolens dom meddelad den 12 november 2020 P 2707–19. I dessa mål framgår att även om en åtgärd vidtas utanför ett riksintresseområde kan den innebära påtaglig skada på riksintresset och därför vara

otillåten. Det avgörande är inte om åtgärden är lokaliserad inom eller utanför det utpekade riksintresseområdet. Det är åtgärdens konsekvenser för riksintressets värden och egenskaper som ska bedömas.

Det är således inte tillräckligt att enbart utgå från planområdet om den tilltänkta planen innebär att riksintressen utanför planområdet kan komma att påverkas av planerad verksamhet, vilket är aktuellt i detta fall

Såväl kommunen som överprövande instanser måste också ta hänsyn till den rättspraxis som utvecklats gällande samiska rättigheter, bland annat framgår av Högsta domstolens dom i det så kallade Girjasmålet, NJA 2020 s. 3, att i frågor som rör markanvändning måste samebyarnas synpunkter tillmätas stor betydelse. Samebyarnas inställning är att de synpunkter som samebyn framför måste vara vägledande i ärendet.

Kommunen har underlåtit att utreda konsekvenserna av detaljplanen till fullo, bland annat då kommunen valt att inte genomföra en strategisk miljöbedömning. Denna brist medför att detaljplanen antagits på felaktiga, eller i vart fall bristfälliga, grunder. Kommunens beslut är således av sådan karaktär att det saknas lagligt stöd för fastställelse av detaljplanen

Strandskyddet kan inte upphävas så som det föreslagits

Enligt detaljplanen upphävs strandskyddet i området. Det som är avgörande för om strandskyddet ska kunna upphävas är om området är att betrakta som allemansrättsligt tillgängligt eller inte. Det strandskyddade området kring Torneträsk är allemansrättsligt tillgängligt och används av besökare i området och av renskötseln. Strandskyddet syftar till att långsiktigt trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten. Detta innefattar således även samebyns renars möjlighet att genom sina naturliga vandringsmönster ta sig till och från området, röra sig fritt i området och successivt beta i och runt området. Tillika rensköternas möjlighet att fritt och med goda möjligheter färdas och vistas i området.

Bebyggelsen på det detaljplanelagda området skulle genom sin placering, och den förtätning av nuvarande småskalig bebyggelse som detaljplanen syftar till, hindra renarna från att naturligt samlas och beta området. Det skulle påtagligt försämra livsvillkoren för de renar som traditionellt brukar området. En minskad närvaro av renar kommer i sin tur negativt påverka livsvillkoren för de växtarter som finns i området och som är beroende av renens betning och trampning för sin överlevnad och utbredning.

I en detaljplan får kommunen upphäva strandskydd för ett område om det finns särskilda skäl för det och om intresset av att ta området i anspråk på det sätt som avses med planen väger tyngre än strandskyddsintresset. Som ett särskilt skäl vid prövningen av en fråga om upphävande av strandskyddet får beaktas om det område som upphävandet avser redan har tagits i anspråk på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften. För att marken ska kunna räknas som ianspråktagen måste det vara fråga om ett lagligt ianspråktagande (se prop. 2008/09:119 s. 105).

För att det ska föreligga särskilda skäl enligt den aktuella bestämmelsen måste området dessutom vara ianspråktaget på ett sätt som gör att området saknar betydelse för strandskyddets syften, dvs. att trygga allmänhetens tillgång till strandområden och att bevara goda livsvillkor för djur- och växtliv.

Samebyn anser dels att området där strandskyddet upphävs i den antagna planen överhuvudtaget inte har tagits i anspråk, dels att vissa delar inte heller är ianspråktagna på ett sätt som saknar betydelse för strandskyddets syften men framförallt för att området redan är ianspråktaget för renskötselns bedrivande. Beträffande de delar som kan anses ha tagits i anspråk efter det att de generella bestämmelserna om strandskydd infördes har det inte heller visats att det är frågan om ett lagligt ianspråktagande då samebyn anser att upplåtelseerna inte i sin helhet har medgivits av samebyn. Det finns enligt samebyn alltså inte förutsättningar att upphäva strandskyddet utifrån den grunden på det sätt som kommunen gjort i detaljplanen.

Bristande överensstämmelse med FÖP

I kommunen fördjupade översiktsplan står avseende eventuell bebyggelse vid Stenbacken att ”I samband med detaljplaneläggningen ska aspekter som rör riksintressen beaktas särskilt.”. Samebyn konstaterar att inga bedömningar har gjorts av områdets påverkan på de två riksintresseutpekade områdena för rennäringen som ligger i närheten av detaljplaneområdet. Detaljplaneområdet är visserligen inte placerat i eller ens i direkt anslutning till ett av dessa riksintressen. Likväl bedömer samebyn att bebyggelsen och den kringaktivitet som den förväntas medföra likväl kommer att påverka riksintressena negativt. Detta då det detaljplanelagda området är placerat på en smal passage som renarna måste beta sig igenom för att kunna nyttja det riksklassutpekade området ovanför malmbanan respektive riksintresseområdet sydöst om Torneträsk.

Brister i redovisningen av planens utformning med hänsyn till motstående intressen och planens konsekvenser

En planbeskrivning ska bland annat innehålla en redovisning av de överväganden som har legat till grund för planens utformning med hänsyn till motstående intressen och planens konsekvenser. Det kan inte anses vara tillräckligt med endast allmänt hållna uppgifter om hur samebyn bedriver rennäring inom området eftersom det utifrån dessa uppgifter inte kan anses möjligt att bedöma konsekvenserna för rennäringen av detaljplanens föreslagna exploatering eller om de åtgärder som kommunen planerar till skydd för rennäringen är tillräckliga. Utredning som ligger till grund för kommunens antagandebeslut är otillräcklig för den bedömning som måste göras enligt 3 kap. 5 § miljöbalken.

PBL anger att miljöbalkens bestämmelser ska tillämpas vid all prövning. Syftet med skyddet av rennäringens intressen är att säkerställa renskötselns grundläggande förutsättningar och samebyarnas tillgång till områden som är av avgörande betydelse för deras möjlighet att bedriva traditionell renskötsel. En utgångspunkt och grundbult för utpekandet är att rennäringen ofta har svårt att hävda sig mot starka exploateringsintressen.

I exploateringen av samebyarnas året-runt marker har generellt lite eller ingen hänsyn tagits till rennäringens intressen eller rättigheter. Gabna sameby är inget undantag. Samebyarnas behov av mark för sin näring och med den upprätthållande av den samiska kulturen har fått stå tillbaka till förmån för framväxten av områden med fritidsboende, fler och större anläggningar för turism och friluftsliv, markanspråk förknippade till gruvindustrin och följd effekterna av Kiruna stadflytt.

I aktuellt detaljplaneärende måste vid en avvägning både det allmänna intresset samt riksintresset beaktas, i tillägg till detta måste även det faktum att samebyn och dess medlemmar omfattas av egendomsskyddet också tillmätas en stor betydelse.

Det är inte heller möjligt att nonchalera att göra en bedömning av påverkan på riksintresse för rennäring genom att i något skede av detaljplaneprocessen göra bedömningen att avståndet till ett sådant är för långt. Eller för den delen att hänvisa till ett precist avstånd till ett utpekade riksintresseområde utan att se på de effekter som planerade verksamheterna förväntas få på även de marker som är mellan riksintresset och etableringen. Det är att inte se helheten. Riksintresse för rennäring enligt 3 kap. 5 § miljöbalken är av funktionell typ och uppfyller inte kriterierna utan fungerande marker runtomkring.

För Gabna sameby som redan är så hårt trängd av olika konkurrerande markanspråk får ytterligare intrång på markerna stora konsekvenser för hela samebyns markanvändning. Kan inte befintliga betesområden nyttjas som avsett blir trycket högre på resterande betesmarker. Det blir därmed ett slags "dominoeffekt" som försvårar betesutnyttjandet i ett betydligt större område. Det kräver mer passning och merarbete för samebyns medlemmar, vilket medför merkostnader av både ekonomisk och personell art. Precis på detta sätt förhåller det sig för Gabna sameby i det aktuella området som, liksom tidigare beskrivits, utgör en smal passage mellan Torneträsk och väg E10/malmbanan och som förbinder kalvninglandet i det högalpina området med markerna i öster.

Av kommentaren till miljöbalken framgår att vid bedömningen av vilka områden som ska anses vara av riksintresse beaktas renskötseins behov av sammanhängande betesområden och tillgång till alternativa betesområden inom de olika årstidsmarkerna samt alternativa flyttningsleder. Härvid måste hänsyn tas till att renskötseins inte är ett objekt som skall skyddas utan hela det funktionella sambandet mellan olika betesområden måste beaktas.

Vid en avvägning ska det avgöras om den framtida verksamheten/planen i fråga kan påtagligt försvåra rennäringens bedrivande. Detta är en strikt bedömning, skild från den relativa bedömningen i första stycket 3 kap. 5 § miljöbalken. Andra stycket ger ett starkare skydd för områden som är av riksintresse för rennäringen. I sådana områden får en åtgärd inte tillåtas om den påtagligt försvårar rennäringens bedrivande.

Hans Dahlén

Det saknas saklig grund för att strandskyddet ska upphävas. Det saknas även förutsättningar att upphäva strandskyddet med hänvisning till LIS-område. Enligt 7 kap. 18 d § miljöbalken finns möjlighet till dispens från strandskyddet om det bidrar till utvecklingen av landsbygden eller om det rör sig om ett enstaka en- eller tvåbostadshus i anslutning till befintliga bostadshus. Vid bedömningen av om ett område ligger inom ett LIS-område ska en översiktsplan ge vägledning. En översiktsplan är dock inte bindande för myndigheter och enskilda. Lagstiftaren har utgått ifrån att det alltid ska gälla restriktivitet med dispenser eftersom strandskyddet är ett tungt vägande allmänt intresse. Inom områden med stort rekreativvärde eller med höga värden för djur- och växtliv ska återhållsamheten vara särskilt stor. Sju av 13 planerade stugor är placerade i norra viken där det idag finns tre befintliga stugor. Det är en kraftig förtätning med 233 % och det kan därmed inte anses röra sig om enstaka stugor. Det går därmed inte att bevilja dispens från strandskyddet på den grunden. Det finns möjlighet till en placering av tomter ovanför strandskyddslinjen.

De planerade båthusen i Norra viken kan inte användas för sin funktion. Det är stenbotten och de förlorar därmed sin funktion om inte omfattande muddring av sjöbotten görs.

Vidare finns det idag 17 stugor inom det planerade området och i planförslaget har 13 tillkommande tomtplatser och båthusplatser lagts ut. Det är en förtätning av tomter/stugor på 76 % i hela området vilket är högt. Runt norra viken finns idag tre stugor där nu ytterligare sju tomter/stugor planeras. Hans stuga ligger i norra viken och fem av de planerade stugorna är placerade väldigt nära hans stuga och i princip hela strandlinjen i viken är utpekad som plats för båthus. Att han får så många nya tomter/stugor kring sin stuga är en stor olägenhet för honom. Stugorna är dessutom planerade att ligga åtta meter högre än hans stuga och väldigt nära stugan, vilket ger en obehaglig insyn och kraftigt påverkar hans hemfridszon negativt. Det är även diskriminerande mot honom då inga andra stugägare får så många tomter/ stugor kring sina stugor som han.

De indikerade tomternas storlek för befintliga arrendatorer tar inte hänsyn till existerande byggnader. Tomterna måste ritas om och ”prickmark” måste tas bort så att befintliga byggnader omfattas av de nya tomtgränserna. Vidare är den planerade parkeringen kraftigt överdimensionerad och är även planerad i ett sankt område. Den behöver därför flyttas till en lämpligare plats.

Hans Dahlén har i övrigt framfört samma grunder och invändningar som Micael Engman.

Annika Danielsson Höri

Området byggdes fram till 1960-talet av de som jobbade med järnvägen. Området har haft samma karaktär i över 60 år. Kommunen vill nu öka antalet arrenden och femdubbla antalet parkeringar. Kommunen har inte tagit hänsyn till kulturvärdena på platsen. Idag finns 17 stugor inom området och hon bedömer att det kan finnas plats för ytterligare enstaka stugor, möjligen upp till maximalt fem stycken utanför strandskyddet (29% ökning). I planförslaget har 13 tillkommande tomtplatser och mångdubbelt fler båthusplatser lagts ut. Det är en ökning med 76% (bara tomt-

platserna), Det är en synnerligen anmärkningsvärd höjning av exploateringsgraden som, vid realiserande, skulle innebära en väsentlig förändring av områdets karaktär. Tätheten och byggnadsarean på de nya tomterna (med endast ca 25-30 m mellan de närmaste tomterna) skulle innebära en massiv förtätning.

Kommunen har inte tagit hänsyn till solståndet i området i och med att man har placerat nästintill alla nya tomtplatser på högpunkter i området. Hon kommer att få skugga på sitt nuvarande arrende i och med den högt tilltagna bygghöjden enligt planen. Nockhöjden kommer att vara betydligt högre än vegetationen i området. På den kalla delen av året kommer placeringen av de tilltänkta stugorna även medföra att hon kommer ha eldningsrök över sin arrendetomt.

LIS-området har tagits fram på felaktiga grunder. Det har inte redovisats på ett tillräckligt tydligt sätt varför det aktuella området har valts ut som LIS-område, hur utvecklingen av området är tänkt att ske, samt vilka långsiktiga positiva effekter på sysselsättning och serviceunderlag ett ianspråktagande av stranden inom området kommer att ha. I översiktsplanen redovisas inte heller hur den tänkta utvecklingen av området kommer att inverka på strandskyddets syften att trygga allemansrättslig tillgång till strandområden samt att bevara goda livsvillkor för djur- och växtliv. Samtidigt anges i kommunens översiktsplan att sjön har stor strategisk betydelse för rörligt friluftsliv. Privata stugor utgör inte anläggningar för rörligt friluftsliv. Länsstyrelsen har i sitt granskningsyttrande ansett att det är olämpligt att peka ut LIS-områden i direkt anslutning till Torneträsk.

När kommunen utredde LIS-områden hävdade de att Abisko ligger 25 km från Stenbacken i stället för 33 km. Det normala när man åker till sin stuga är att man handlar i Kiruna när man åker på fredag och sedan hem till Kiruna på söndag. Ingen kör förbi Stenbacken drygt 3 mil till Abisko för att handla och sedan åter till Stenbacken, en omväg på drygt 6 mil. Abisko stöds inte därmed inte och området är inte lämpligt för utveckling av landsbygden. Det ligger inte i närheten av tätorter, jfr. domen MÖD 2015:32.

MKB:n har inte heller tagit hänsyn till djurlivet och järnvägsbuller (det planeras även fördubblade järnvägsspår i framtiden). Den tar heller inte hänsyn till de kumulativa effekterna som blir med övriga detaljplaner. Miljön kommer att påverkas markant om denna och de andra detaljplaner runt Torneträsk realiserats.

Lokaliseringen av tomterna och båthusen inverkar negativt på strandskyddets syften. Inventering av djurliv har inte gjorts och växtligheten från vatten upp på land avskiljs avsevärt med båthusplatserna. Kommunen har upplåtit ca 510 m båthusmark, där kommunen dessutom skriver att båthusen skall uppföras i grupp. Denna mängd båthusmark ter sig konstig i och med att planen endast avser 13 st båthus på 28m² (7x4 m). Detta skulle resultera i en båthusmark på 91 m med 3 m mellan de tilltänkta båthusen (13 st). Vidare uppfyller inte båthusen sin funktion och det går inte att bygga på platser som pekats ut på grund av naturliga sluttningar och grunda vikar.

Detaljplanen missgynnar åtminstone 17 stugägare, en sameby, det rörliga friluftslivet, djur- och växtlivet samt flera riksintressen för att gynna 13 nya stugägare. Proportionalitetsprincipen och enskilda intressen borde väga tyngre.

Befintliga stugor har tillgång till parkeringsmöjligheter. Rättigheten kan betraktas som en muntlig nyttjanderätt. Den fungerar väl för de stugor som finns idag. Om bebyggelse tillkommer krävs fler p-platser. I detaljplanen anges bl.a. att befintlig p-plats i söder ska byggas ut och att standarden ska höjas med plats för sopkärl och vändplats för sopbil. Det kommer medföra risk för att obehöriga parkerar och/eller slänger sopor i och, i värsta fall, bredvid kärlden. Med tanke på att den angivna ytan för sopkärl på den södra parkeringen ligger endast 20 m från Torneträsk och att marken dessutom sluttar brant ner mot vattnet är placeringen på detta vindutsatta ställe extra olämplig. Iordningställandet och driften ska, enligt planen, säkras genom bildande av gemensamhetsanläggning och samfällighetsförening som ska drivas av stugägarna i planområdet. Som ägare av befintlig stuga med tillgång till befintlig parkering har hon ingen nytta av ytterligare p-platser. Hon och övriga stugägare bör inte belastas av några kostnader för parkeringsplatser som erfordras

för nytillkommande stugägares behov. Hon vill därför inte bekosta del i lantmäteriförrättning för bildande av en gemensamhetsanläggning. Hon vill inte ingå i vare sig gemensamhetsanläggning eller samfällighetsförening eller åläggas andelstal i byggande och drift av p-platser. Befintliga stugägare måste hållas skadelösa.

Befintliga stugägare motsätter sig mera allmänt inrättande av en gemensamhetsanläggning och att de har beaktansvärda skäl för det i och med att de redan har tillgång till väl fungerande befintliga parkeringsplatser. Det är dessutom oskäligt att befintliga stugägare ska delfinansiera anläggningar som behöver komma till stånd enbart pga. tillkommande bebyggelse. Inrättande av en gemensamhetsanläggning strider därmed mot opinionsvillkoret och båtnadsvillkoret i anläggningslagen (1973:1149).

Kommunen uppger att den kommer att ansöka om förrättning hos Lantmäteriet men har inte, vilket är möjligt att göra, för avsikt att betala hela förrättningskostnaden. Eftersom det anges i planen att såväl befintliga som nytillkommande arrendatorer ska ingå i gemensamhetsanläggningen är den mest troliga utgången att Lantmäteriet beslutar att alla dessa ska betala med samma andel i såväl förrättningskostnader som byggande och drift. En grov uppskattning är att byggande av parkering uppgår till 300 kr/m² och att förrättningskostnaderna uppgår till 50 000 kr. För befintliga stugägare skulle det innebära att de får betala avsevärda kostnader för att få 13 nya stuggrannar och en utbyggd parkering med plats för sopkärl. Till detta kommer utökade årliga driftskostnader.

Micael Engman och **Anders Wallin** har anfört samma grunder som Annika Danielsson Höri beträffande att LIS-området tagits fram på felaktiga grunder. De har därtill gjort följande tillägg.

Kommunen hävdar att LIS-områden vid grunda vikar har undvikits på grund av höga naturvärden och eventuell negativ påverkan av mänsklig aktivitet. Vikarna i Stenbacken är väldigt långgrunda med steniga stränder och grund botten. Det blir

som en "lagun" där och det finns bara ett ställe mellan öarna som där det går att ta sig in och ut med båt. Det finns inget som stödjer påståendet om att exploateringen i området bidrar till utvecklingen av landsbygden. Djur- och växtlivet och allmänhetens tillgång till strandområdena påverkas på ett oacceptabelt sätt. Den naturliga leden där bl.a. renar brukar passera är uppe på åsarna och det kommer att hindras tack vare barriären av stugor. Viderisen som går upp från viken och är viktig länk kommer att kraftigt påverkas av nya båthus och farleder från stugorna ovanför.

Vidare har Micael Engman och Anders Wallin på samma sätt som Annika Danielsson Höri anfört att exploateringsgraden är för stor och karaktären i området förändras totalt.

Micael Engman och Anders Wallin har på samma sätt som Annika Danielsson Höri anfört att miljökonsekvensbeskrivningen är bristfällig. **Micael Engman** och **Hans Dahlén** har i den delen gjort följande tillägg.

I Stenbacken är det oftast nordvästliga hårda vindar, Kaiseniemi-udden som "delar" sjön och sedan dessa uddar med deras vikar ger fåglarna ett naturligt vindskydd och de kan häcka ostört. Med denna utbyggnad och "rörelse" av människor som kommer att bli där är risken stor att de stör djurlivet markant. Det finns kända föryngringsplatser för ripor i viken där det byggs flest båthus samt på udden Stenbacken 11. Djur- och växtlivet påverkas på ett oacceptabelt sätt och allmänhetens tillgång till strandområden försämras. Kommunen belyser ofta vikten av det rörliga friluftslivet och att det skall erbjudas stillhet och tystnad, vilket kommer att försvinna i området.

Strandskyddet har enligt 7 kap. 13 § miljöbalken två syften: dels att trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden, dels att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten. Lokaliseringen av dessa tomter och båthus inverkar negativt på båda dessa syften. Inventering av djurliv har

ej gjorts och växtligheten från vatten upp på land avskiljs avsevärt med båthusplatserna.

Vidare fyller inte båtplatserna sin funktion. I detaljplanen skriver de även "Alla båthus kommer således inte att nås från vattnet, beroende på vattennivån". Dessa svaga och vaga formuleringar och utpekandet av platser för att bygga båthus på som ej är byggbara p.g.a. naturliga sluttningar och grunda vikar kommer även skapa problem för framtiden med olika tolkningar och åtgärder för att få båthusen "funktionsdugliga". Bråk och tvister kommer säkert uppstå.

I det senaste granskningsutlåtandet har kommunen i kommentarerna ändrat båthusens funktion till: "Båthusets funktion är en förrådsbyggnad som avser förvaring av båt, båtillbehör och/eller fiskeredskap, detta kommer att förtydligas i planbeskrivningen". Att funktionen nu är en förrådsbyggnad av bl.a. båt som sedermera inte kan sjösättas innebär att dessa förrådsbyggnader för sin funktion, dvs. förvaring, *inte* behöver ligga intill vattnet i norra viken och bör flyttas ovan strandlinjen. Micael Engman får det närmaste båthuset mindre än 20 m från sin stuga och ca 4 m från hans jordkällare som finns i sluttningen. Detta inkräktar på hans hemfridszon. Båthusen har möjlighet till att byggas till en höjd av 4 m. Detta kommer att påverka upplevelsen av den nuvarande strandlinjen radikalt och hans utsikt katastrofalt.

Detaljplanen påverkar även det rörliga friluftslivet negativt. Kommunen skriver i ÖP 2018 att "Längs stranden finns befintliga fritidshus. I området går det ett antal stigar och skoterspår ner till Torneträsk. Området är alltså använt av det rörliga friluftslivet. Vid detaljplanering ska stor hänsyn tas till det rörliga friluftslivet." Kommunen skriver även i "Grundförutsättningar 2014" att "Torneträsk och Stenbacken är stationssamhällen/orter som har betydelse för turismen och det rörliga friluftslivet, som komplement till de större turistorterna". Detta följer inte kommunen i och med den förtätning som blir hindrar/skrämmer iväg det rörliga friluftslivet. Länsstyrelsen har liknande synpunkter i sitt yttrande till MKB:n. Den brist på parkeringar som kommunen skriver om flera gånger är för det *rörliga*

friluftslivet. Befintliga stugägare har privata parkeringar bakom låsta bommar och har således ingen brist på parkeringsplatser.

Micael Engman och Anders Wallin har vidare anfört samma invändningar som Annika Danielsson Höri beträffande gemensamhetsanläggningarna.

Tommy Häggroth

Tommy Häggroth har anfört att han instämmer i det som Åsa Persson har anfört.

Tommy Johansson

Kommunen har förbisett deras framförda synpunkter då man i yttrandena inte ens avsett att ägna det av oss påtalade en enda tanke. I kommentarerna i granskningsutlåtandet bemödar man sig inte ens att göra en analys för deras framförda oro.

De planerade båthusen ligger vid ej farbara vatten. Grund och grynnor gör att majoriteten av de planerade båthusen aldrig kommer kunna nyttjas, eftersom de långa perioder är oåtkomliga med båt. Båthus i området utan koppling till ett boende, är upplagt för att båthusen inreds och nyttjas som just boenden, medförande högre grad förorening i direkt anslutning till sjön.

Vikarna i området är skyddade från vind och håller grunt och stillastående vatten som är extra känsligt för föroreningar. Nuvarande fritidsboenden hämtar sitt dricksvatten i vikarna, dvs. i nära anslutning till boendet. Marken är stenig och kommer inte hålla spill-/gråvatten vilket kommer accelerera föroreningarna i vikarna. Avföring kommer lakas ur marken och söka sig till vattnet.

Torneträsk med sina 330 kvadratkilometer håller långa stränder och mängder av bättre alternativ för bebyggelse. Attraktiva tomter erhålls genom gles bebyggelse, och det är också vad människor som söker sig till dessa trakter efterfrågar. Radhus och kvarter är inte hemmahörande i fjällvärlden där lugn, ro och reflektion ska få

råda. Områdets karaktär kullkastas helt och hållet. De planerade stugtomterna bör ej förläggas nära befintliga stugor – detaljplanen redovisar flera nytillkommande fritidshus i alldeles för nära anslutning till befintlig bebyggelse.

Detaljplanen är inte genomarbetad och viktiga uppgifter utelämnas eller förvrids, allt för att möjliggöra en forcering utan minsta betänksamhet. Något vi ser i kommunledningens yttranden i granskningsutlåtandena.

Kommunen driver detaljplanen som ett viktigt område för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS). Länsstyrelsen har en helt annan uppfattning och menar att ett sådant utpekande är olämpligt för området. Olämpligt i området runt Torneträsk skriver länsstyrelsen, olämpligt i anslutning till grunda vikar är också en riktlinje för LIS-områden pga. sina höga naturvärden. Länsstyrelsen skriver i sitt utlåtande att de saknar en konsekvensanalys från Kiruna kommun, samt att kommunens motiveringar är alltför bristfälliga. Kiruna kommun hävdar att ”LIS områden vid grunda vikar har undvikits pga. höga naturvärden och eventuell negativ påverkan av mänsklig aktivitet” men området är just ett sådant område som man säger sig ha undvikit. Kiruna kommun bedömer att ingen risk för betydande miljöpåverkan finns, samtidigt som länsstyrelsen inte vill yttra sig då information behöver förtydligas.

Planhandlingarna innehåller felaktigheter. Torneälvstrand den 7 november 2019 finns med som en bild, där stränderna vid den tidpunkten kartlagts. Bilden är direkt felaktig då den är fotograferad månader tidigare. Avstånds angivelser Abisko och plats för ny detaljplan är felaktig och glädjekalkylerande, förmodligen för att ställa sig bättre i beskrivningen som tilltänkt serviceort.

Utökade parkeringsmöjligheter behövs eftersom parkeringsplatserna idag inte räcker ens åt de redan etablerade stugägarna. Den befintliga parkeringen kräver en stor strandhöjning för utbyggnad vilket han motsätter sig. En ny parkering bör därför etableras på en bättre strategisk plats.

Den nya detaljplanen innehåller flertalet byggnader som hade berörts om 1935-års vattennivå skulle inträffa. Det är högst anmärkningsvärt att man ej har utrett sakförhållandet gällande 1935-års höga vattennivå och framtida översvämningshot. Att man med detta helt förbiset säkerhetsaspekterna i detta.

I och med att detaljplanen för Östra Stenbacken har vunnit laga kraft och står inför ett genomförande, bör detaljplanen för Västra Stenbacken stoppas upp. Detta för att se hur den redan planlagda exploateringen påverkar. Lärdomar från Östra Stenbacken kommer att minska skadorna på området avseende miljö, intryck, befintliga stugägare, djurliv m.m. Det i sig är ett skäl till att avvakta med Stenbacken västra.

I samtliga kommentarer från Kiruna kommun upptas det som kan anses negativt, för att sedan av kommunen avfärdas som ”obetydligt”, ”ej tillräckligt uppseendeväckande” och ”försumbart”. Kiruna kommun tillåts göra hela analysen och kullkastar hela områdets värsta farhågor med ord om att det ”inte är tillräckligt negativ inverkan”. Samtidigt finns det otydliga riktlinjer i lagskrifter och det är alltså kommunen själva som sätter gränsvärdena, vilket oskadliggör samtliga synpunkter från dem som verkar och lever i området.

Bo Larsson

Hela projektet slår sönder en fin fjälletablering. Det skapar oreda och ilska i ett fungerande fjällområde. Det finns mycket mark att skapa fritidstomter på i de enorma fjällområdena utan att skada de orörda fjällområdenas skydd. En ökad bosättning kommer inte att leda till ökat handlande i Abisko, då stugägare handlar i Kiruna på väg till Stenbacken.

Stränderna är steniga och omöjliga att nyttja som båthuspassager. Det blir stora sår i naturen. Båthus till ett fritidshus är ett förlegat krav. Båthusen blir alltid på sikt ett andra boende när de byggs om. Förtätningen skadar ett kargt, stenigt fjällområde. Ett fungerande stugområde måste föregås av försiktighet vid förtätning. Kommunen har inte tagit hänsyn till samebyns intressen och de enskilda stugägarnas intressen. Detaljplanen är inte till fördel för någon av de klagande.

Området har gemensamt ordnat behov och skötsel av parkering. Han vill inte ha ökade kostnader för deras fungerande boende. Kommunen har förvisso ett planmonopol men kommunen har inte rätt att förstöra ett fint bostadsområde.

Vidare kartmaterialet otydligt och är svårt att tolka detaljplanen. Grundmaterialet/grundkartan är dålig.

Daniel Olla och Anette Sandström

Deras huvudbyggnad ligger inte inom tomtgränsen enligt detaljplanen. De har inte fått vara med under förfarandet då tomtplatserna satts ut och eftersom det saknas byggrätt får de inte bygga upp en ny stuga om den befintliga skulle brinna ner. Kommunen har inte beaktat deras enskilda intresse av att ha stugan där den faktiskt står. Om kommunen medger att de får återuppbygga deras huvudbyggnad om den skulle förstöras har de ingen invändning i denna del.

I övrigt har de instämt i att detaljplanen ska upphävas mot bakgrund av det som Micael Engman har anfört bl.a. angående LIS-området, gemensamhetsanläggningarna och placeringen av båthusen.

Åsa Persson

Det saknas stöd för att använda LIS som särskilt skäl för att kunna upphäva strandskyddet. De tre uddar som omfattas av planförslaget är smala, endast cirka 200 m breda, vilket innebär att tillgången till naturområde redan idag är starkt begränsad pga. befintlig bebyggelse. I stort sett all bebyggelse ligger inom strandskyddat område. En stuga på en cirka 200 m bred udde kan tom. ligga inom strandskyddsområde i förhållande till två av uddens stränder. All nybyggnation begränsar naturområdet ytterligare. Allmänhetens möjligheter att nå stränderna förhindras ytterligare i planförslaget genom att de täpps till med långsträckta ansamlingar av båthusplatser som inte ens är knutna till stugtomter. Detta motverkar definitivt tanken med strandskyddet.

I planbeskrivningen anges följande. ”Kommunen har i sin översiktsplan från 2018 pekat ut aktuellt planområde som ett viktigt område för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS). Motivet till utpekandet är att området är viktigt för fritids- hus och friluftsliv. Närheten till Torneträsk innebär att området utgör ett närreklamationsområde som bidrar till ett attraktivt Kiruna. LIS-området ger förutsättningar för förtätning vilket främst stödjer Abisko som serviceort men även Kiruna centralort.”

I samrådsförfarandet avseende kommunens översiktsplan har länsstyrelsen kommit med följande kommentarer. ”Länsstyrelsen anser också att det ur naturvårds- synpunkt och med hänsyn till turismen och det rörliga friluftslivet är olämpligt att peka ut LIS-områden i direkt anslutning till Torneträsk. Undantag kan vara anläggningar för rörligt friluftsliv och turism om starka motiv för detta kan anges. (se 4 kap. 1-2 §§ MB under rubriken riksintressen). Inom områden som omfattas av bestämmelserna i MB 4 kap. 5§ (obruttet fjäll) ser inte Länsstyrelsen att det finns förutsättningar för LIS, med undantag för anläggningar för rörligt friluftsliv.”

Kommunen har haft felaktiga motiv för utpekandet av LIS-område. Området är visserligen viktigt för friluftsliv, men att ha det som motiv för att kraftigt utöka antalet stugplatser och båthusplatser och därmed privatisera ytterligare mark kan inte på något sätt anses gynna det rörliga friluftslivet i stort. Tvärtom. Länsstyrelsen säger ju också att det inte finns förutsättningar för ett LIS-område, med undantag för anläggningar för rörligt friluftsliv. Privata stugor utgör inte anläggningar för rörligt friluftsliv.

Kommunen hävdar att planområdet skulle vara viktigt för landsbygdsutveckling. De flesta stugägare är förmodligen kirunabor och hon antar att de flesta i tomtkön också är det. Hon vill påstå att kirunabor handlar i Kiruna, både när de vistas där och inför sina besök i Stenbacken. Visst handlar man även i Abisko men mer sällan. Att fler stugor i Stenbacken skulle ha någon avgörande betydelse för Abisko eller Kiruna som serviceort och därmed skulle kunna motivera nya stugplatser i Stenbacken är ytterst tveksamt.

På Boverkets hemsida finns följande att läsa ” Inom ett LIS-område kan det särskilda skälet för landsbygdsutveckling användas vid dispens och upphävande av strandskyddet. Kommunen ska kunna motivera beslutet i varje enskilt fall. Åtgärden ska till exempel bidra till att skapa långsiktiga arbetstillfällen eller till att det fortsatt ska kunna finnas butiker och offentlig service på landsbygden.”

Stenbacken är ett stugområde präglat av gles bebyggelse. Stugorna har, i de allra flesta fall, även ett tillhörande båthus i nära anslutning. Det är viktigt att bevara den karaktären och att, i de fall nya byggrätter tillkommer, dessa kommer att bestå av enheter med en stuga med tillhörande båthus i nära anslutning.

Idag finns 17 stugor inom området och hon bedömer att det kan finnas plats för ytterligare enstaka stugor, möjligen upp till maximalt 5-7 st (29-41% ökning). I planförslaget har 13 tillkommande tomtplatser och mångdubbelt fler båthusplatser lagts ut. Det är en ökning med 76% (bara tomtplatserna). Det är en synnerligen anmärkningsvärd höjning av exploateringsgraden som, vid realiserande, skulle innebära en väsentlig förändring av områdets karaktär.

Ansamling av båthusplatser långt ifrån de stugplatser till vilka de hör, innebär en uppenbar risk för att båhuset nyttjas för boende. Detta fenomen är vanligt och något som hon inte tror att kommunen har resurser att utöva tillsyn över.

I planbeskrivningen står det att ”Nya områden för båthus föreslås inom strandzonen. Dessa får endast uppföras på land för att undvika muddring och inverkan på naturen. Alla båthus kommer således inte att nås från vattnet, beroende på vattennivån”. Båthus som tidvis inte kan nås från vattnet är inte helt funktionella som båthus och blir förmodligen attraktiva främst för boende.

Vidare anges att ”Avsikten är att båthus endast ska upplåtas till fritidshus- arrendatorer varför antalet tillkommande båthus begränsas av antalet nya fritidshus”. Antalet nya stugtomter uppgår till 13 st. De åtta områden som i planen lagts ut

som område för nya båthus, B2, har en sammanlagd längd utmed stranden om cirka 510 m. Det kan jämföras med den längd efter strandlinjen som detaljplanen anger för hennes egna båthusplats, vilken inte överstiger 10 m. Det innebär att den mark som i planen reserveras för nya båthus skulle kunna inrymma drygt 50 båthus. Det står inte i proportion till antalet nya stugtomter (nästan fyra båthus/nyttillkommen tomt). Ytan för nya båtplatser bör begränsas till att motsvara ett båthus per nyttillkommen stugplats.

Beträffande hennes stuga har hon fått en tomtplats som inte till fullo inrymmer de byggnader som ingår i hennes arrendeavtal, utedass och vedbod ligger strax utanför. Tomtplatsen behöver därför utökas något i det sydvästra hörnet. Med beaktande av byggnad inte får stå närmare än tre meter från tomtgräns bör tomtplatsen inte avgränsas direkt inpå befintliga byggnader. Bredvid hennes båthus finns en bastubyggnad uppförd i enlighet med bygglov. Detaljplanen har inte beaktat detta. En byggrätt för hennes bastu måste anges i detaljplanen.

Åsa Persson har vidare anfört samma invändningar och grunder som Annika Danielsson Höri beträffande gemensamhetsanläggningarna.

Stefan Taavo

Områdets karaktär är stuga och båthus, han har haft båthus där sedan år 1996 och har upprepade gånger sökt möjligheten att få bygga en stuga i anslutning till platsen, men fått nej av kommunen trots ett positivt svar av samebyn. Det är ett diskriminerande agerande från Kiruna kommun.

Området är inte som Riksgränsen där man åker skidor. Man åker dit för att plocka bär och fiska. En förtätning kommer att förstöra karaktären i området. Vidare har kommunen inte lagt fram något kostnadsförslag, vilket är en brist då de inte går att avgöra vad genomförandet kommer att kosta för befintliga stugägare. Kommunen har inte heller beaktat allmänintresset för rennäringen som kommer att påverkas negativt av detaljplanen.

I övrigt instämmer han i det som Åsa Persson och Micael Engman har anfört.

Kiruna kommun

Gällande Gabna sameby och rennäringen

I planbeskrivningens inledning redovisas bakgrunden till detaljplanen. Redan några år innan miljö- och byggnämndens beslut år 2006 att påbörja en utredning för lämpliga fritidshusområden i Stenbacken inkom Gabna sameby med en skrivelse där det område som nu är aktuellt föreslogs av samebyn för den förstudie som då var i färd att inledas.

När planarbetet återupptogs år 2016 yttrade sig Gabna sameby och anförde att samebyn "har ingen erinran mot förslaget då samebyns synpunkter tillgodosetts i enlighet med arbetet fördjupad översiktsplan för Torneträskområdet". Samebyn yttrade sig också under samrådsförfarandet och anförde att "samebyn håller fast vid att området 'Västra Stenbacken' är möjligt att förtäta men att antalet stugor/tomter bör minska något för att även i framtiden kunna ha en 'fri strövning' av renar förbi området". Vid tidpunkten för det nyss nämnda yttrande föreslog kommunen 21 tillkommande tomter. Planförslaget justerades därefter till att innebära 13 tillkommande tomter. Kommunens uppfattning är att en minskning av antalet tillkommande tomter från 21 tomter till 13 tomter mycket väl innebär att antalet tomter "minskat något". Samebyn har inte yttrat sig under granskningsförfarandet, något som i vart fall inte utesluter att samebyn då ansett att ett antagande av detaljplanen, såsom planen slutligen utformats, tillgodosett samebyns synpunkter och att t.ex. "fri strövning" fortfarande är möjlig förbi området.

Kommunen har genom samebyns agerande inte givits möjlighet att korrigera detaljplanen ytterligare utifrån samebyns intressen, t.ex. genom att minska antalet tillkommande tomter ytterligare. Kommunen har haft anledning anta att 13 tillkommande tomter inte påtagligt försvårar rennäringens bedrivande och inte påverkar rennäringen på ett betydande sätt. Det har funnits fog för ett sådant antagande eftersom det även för samebyn torde finnas en nedre gräns (dvs ett visst

antal av tillkommande tomter) där den negativa effekten för rennäringsen av tillkommande tomter är obetydlig.

Kommunens uppfattning är att informationen i planbeskrivningen i tillräcklig grad beskriver och klarlägger rennäringens förutsättningar för och konsekvenserna av den markanvändning som detaljplanen innebär.

Antagandet av detaljplanen har inte krävt ett utökat planförfarande enligt 5 kap. 7 § PBL. Planen är förenlig med översiktsplanen och länsstyrelsens granskningsutlåtande. Planförslaget har inte till sin omfattning varit sådant att planen kan anses vara av betydande intresse för allmänheten eller i övrigt är av stor betydelse. Den omfattar inte ett större område och medför inte större ekonomiska eller andra åtaganden från kommunen eller allvarliga risker i fråga om människors hälsa och säkerhet. Slutligen kan planen heller inte antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Gällande övriga klaganden

Flera av de synpunkter som anförts i granskningsyttrandena har föranlett ändringar i planhandlingarna (t.ex. minskning av antalet tomter, borttagande av partomter, begränsning av arean för komplementbyggnad och att tillkommande båthus endast ska upplåtas till fritidshusarrendatorer). Området är gammalt och har varit ett stugområde sedan 50-talet. Upplåtelser har hanterats av länsstyrelsen. Kiruna kommun har en förståelse för att det finns invändningar mot detaljplanen. I de arrendeavtal som de klagande har regleras inga tomtgränser. Arrendet omfattar den yta som byggnaden upptar. Detaljplanen skapar tomtgränser som också bidrar till en tydlighet kring vilken mark som arrendatorerna får disponera. Gällande komplementbyggnader som hamnat utanför kan det vara så att de inte står i omedelbar anslutning till huvudbyggnaden. Byggnader som står utanför tomtgränsen får stå kvar men om de skulle förstöras ska de byggas upp inom tomtgränsen.

När det gäller parkering har kommunen inte hittat några handlingar som visar att den befintliga parkeringen är lovlig. Det finns inga bygglov, inga markupplåtelser och inget tillstånd från Trafikverket för utfart till väg E10. Detaljplanen skapar förutsättningar för en ordnad parkering. Den övre parkeringen är redan planlagd men den är aldrig utbyggd. Angående gemensamhetsanläggningarna är det andelsägarna som beslutar vad som ska anläggas och hur mycket som ska anläggas. Det är därför omöjligt för kommunen att beräkna en kostnad.

LIS-området är utpekade i kommunens översiktsplan. Det utpekade området uppfyller alla punkter för att det ska utgöra ett LIS-område. Området är utvalt bland flera LIS-områden och det är valt för att det redan är bebyggt. Kommunens överväganden beträffande strandskydd redovisas i planbeskrivningen och i allt väsentligt har klagandenas synpunkter bemötts i kommunens granskningsutlåtande. Beträffande frågan, vilka avstånd som ska anses vara rimliga för att ge positiva effekter på serviceorter, vill kommunen framhålla att förhållandena i västra Kiruna-fjällen skiljer sig påtagligt från det område där frågan prövats i det återopade avgörandet inom Eksjö kommun (MÖD 2015:32). Kommunens underlag för landsbygdsutveckling i strandnära läge (LIS) har upprättats år 2017/2018 och ingår som en del i den gällande översiktsplanen från år 2018. I den redovisas vilka serviceorter som finns inom Kiruna kommun och i densamma framgår att det inte finns några andra, närmare belägna serviceorter än Abisko och centralorten Kiruna. Kommunen är av den uppfattningen att det därför, med hänsyn till de faktiska förhållandena som råder i kommunen, inte går att se enbart till ett kilometeravstånd på sätt som klagandeparterna gör. Såvitt kommunen kan se har heller inte tillämpningen av en strikt sådan avståndsbedömning varit lagstiftarens mening. Kommunens sammantagna bedömning är att strandskyddets syften fortfarande långsiktigt tillgodoses genom den antagna detaljplanen.

Särskilt om Daniel Ollas och Anette Sandströms huvudbyggnad

Kommunen har efter sammanträdet undersökt om den avlånga byggnaden tillhörande Daniel Olla och Anette Sandström ingår i arrendetomten. Enligt plankartan så ingår den i arrendetomten.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen har yttrat sig och anfört att den inte har några synpunkter utöver de som tidigare har framförts i granskningsyttrandena.

Statens fastighetsverk

Statens fastighetsverk har yttrat sig och anfört att det inte har några kommentarer utöver de synpunkter som de lämnat i samrådsyttrande den 6 februari 2020 och granskningsyttrande den 2 december 2020.

UTREDNING M.M.

Mark- och miljödomstolen har på samebyns begäran hållit sammanträde i målet. Vid sammanträdet visade samebyn en presentation samt en drönarfilm över området.

Parterna har därutöver gett in fotografier, kartskisser m.m. till stöd för sin talan.

DOMSKÄL

Angående talerätt

Samtliga klagande har före granskningstidens utgång skriftligen framfört synpunkter på planförslaget som inte har blivit tillgodosedda (13 kap. 11 § plan- och bygglagen [2010:900], PBL). Gabna sameby har renbetesrätt i området. Övriga klagande, förutom Anette Sandström, är arrendatorer inom planområdet. Anette Sandström är delägare av den stuga för vilken Daniel Olla arrenderar mark. Mark- och miljödomstolen bedömer att beslutet att anta detaljplanen angår samtliga klagande och att beslutet har gått dem emot (13 kap. 8 § PBL och 42 § förvaltningslagen [2017:900]). Samtliga klagande har därmed talerätt i målet.

Förutsättningar för mark- och miljödomstolens prövning

Det är enligt 1 kap. 2 § PBL en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten enligt den lagen. PBL bygger alltså på tanken att det är kommunen som med stöd av det s.k. kommunala planmonopolet inom vida ramar

avgör hur bebyggelsemiljön ska utformas i den egna kommunen. Vid prövningen av frågor enligt PBL ska hänsyn emellertid tas till både allmänna och enskilda intressen (2 kap. 1 § PBL).

Domstolsprövningen vid överklagande av ett beslut att anta en detaljplan är enligt 13 kap. 17 § PBL begränsad till frågan om beslutet strider mot någon rättsregel på det sätt som har gjorts gällande i målet eller som annars framgår av omständigheterna. Överprövningen innebär en kontroll av om kommunen har hållit sig inom det handlingsutrymme som lagen ger kommunen och att beslutsunderlaget uppfyller lagens formella krav (se bl.a. Mark- och miljööverdomstolens refererade avgöranden MÖD 2013:47 och 2014:12). Om beslutet strider mot en rättsregel ska det upphävas i sin helhet, annars ska det fastställas i sin helhet. Utrymmet för domstolen att göra ändringar i det överklagade beslutet är mycket litet och det kräver dessutom kommunens medgivande, om det inte är fråga om ändringar av ringa betydelse.

När det gäller områden som omfattas av hushållningsbestämmelserna i 3 kap. och 4 kap. 1–8 §§ miljöbalken kan kommunens handlingsutrymme sägas vara mindre. Länsstyrelsen har ett tillsynsansvar enligt 11 kap. 10 § PBL och ska överpröva kommunens beslut att anta en detaljplan, bl.a. om beslutet kan antas innebära att ett riksintresse enligt 3–4 kap. miljöbalken inte tillgodoses (andra stycket 1) eller om strandskydd upphävs i strid med gällande bestämmelser (andra stycket 4). Om länsstyrelsen inte beslutar att överpröva antagandebeslutet förutsätts det att länsstyrelsen har bedömt att planen är godtagbar ur allmän synpunkt. Ofta saknas det skäl för domstolen att frånga länsstyrelsens bedömning, men domstolen är inte bunden av länsstyrelsens ställningstaganden (jfr MÖD 2014:12).

Angående vilka frågor som kan prövas i målet

Kommunen har inte medgett några ändringar av det överklagade beslutet. Därmed ska de villkorade yrkanden som Hans Dahlén och Anders Wallin framställt inte prövas i målet.

Mark- och miljödomstolen bedömer att Stefan Taavos yrkanden om att erhålla tomtplats, erhålla förtur i tomtkön samt slippa betala någon ersättning för tomtplatsen ligger utanför vad domstolen kan pröva i detta mål. Detsamma gäller frågan om vilka som ska bekosta en eventuell gemensamhetsanläggning. Hans yrkanden – bortsett från yrkandet om att upphäva beslutet att anta detaljplanen – ska därför avvisas.

När det gäller de andrahandsyrkanden om ändring av detaljplanen som Åsa Persson och Micael Engman har begärt ska prövas i målet oaktat kommunens eventuella medgivande gör mark- och miljödomstolen följande bedömning. Ingen av de begärda ändringarna är sådana ändringar av ringa betydelse som får göras utan kommunens medgivande (jfr. 13 kap. 17 § andra stycket PBL). Eftersom kommunen inte medgett ändring i något avseende saknas möjlighet att bifalla dessa yrkanden.

Vad mark- och miljödomstolen har att pröva i målet är således endast om beslutet att anta detaljplanen ska upphävas eller fastställas (13 kap. 17 § första stycket PBL).

Mark- och miljödomstolens bedömning i sak

Mark- och miljödomstolen konstaterar att detaljplanen överklagats av Gabna sameby och flera enskilda personer inom planområdet. De klagande har framfört många invändningar mot kommunens beslut, såväl i formellt hänseende som materiellt. Det som domstolen har uppfattat är de frågor i målet som i principiellt hänseende är av störst betydelse, och där inställningen delats av i princip samtliga klagande, är om detaljplanen är förenlig med samebyns nyttjande av marken för renskötsel samt om det funnits förutsättningar att peka ut området som ett LIS-område och upphäva strandskyddet inom planområdet. Mark- och miljödomstolen inleder med att ta ställning till frågan om rennäringen.

Detaljplanens förenlighet med bestämmelser avseende rennäringen

Av 3 kap. 5 § miljöbalken framgår att mark- och vattenområden som har betydelse för rennäringen så långt som möjligt ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan

försvara rennäringens bedrivande (första stycket). Områden som är av riksintresse för rennäringen ska skyddas mot sådana åtgärder (andra stycket). Denna bestämmelse avser det allmänna intresset av att skydda rennäringens bedrivande.

Det aktuella detaljplaneområdet ligger i direkt anslutning till två utpekade riksintresseområden för rennäring, dels en flyttled på Torneträsk, dels ett kärnområde för kalvningsland söder om järnvägen, den s.k. malmбанan.

Ett utpekande av riksintresse är endast ett anspråk, som inte är rättsligt bindande vid prövningen av mål eller ärenden, och det ankommer på prövningsmyndigheten att i det enskilda fallet göra den bedömningen. Vidare kan en åtgärd som i och för sig vidtas utanför ett riksintesseområde innebära påtaglig skada på riksintesset och därför vara otillåten. Det avgörande är inte om åtgärden är lokaliserad inom eller utanför det utpekade riksintesseområdet. Det är åtgärdens konsekvenser för riksintessets värden och egenskaper som ska bedömas (jfr Mark- och miljööverdomstolens dom den 12 november 2020 i mål nr P 2707-19).

Enligt 2 kap. 9 § PBL får planläggning av mark- och vattenområden inte ske så att den avsedda användningen kan medföra betydande olägenheter. Bestämmelsen skyddar enskilda intressen som kan påverkas av planläggningen.

Mark- och miljödomstolen gör följande överväganden.

Av den redogörelse som samebyn har lämnat i målet, framför allt den muntliga redogörelsen vid sammanträdet, framgår följande. Planområdet ligger inom samebyns året-runt-marker och renarna passerar området under förhösten/hösten (på väg österut mot vinterbetesmarkerna och renskiljningen vid Rensjön) och under våren (på väg västerut mot kalvningslandet). Nordost om planområdet gränsar Torneträsk, som på grund av klimatförändringar fryser till is senare på året än vad som varit fallet tidigare. Väster/söderut begränsas området av E10 och malmбанan, vilka båda utgör stora barriärer för renarnas fria strövning. Malmбанan är stängslad. Planområdet ligger vidare i direkt anslutning till udden Gåisenjårga som är mycket betydelsefull som betesområde och som uppsamlingsplats innan Torneträsk fryser

till is. Stenbacken utgör alltså en smal passage mellan å ena sidan Torneträsk och å andra sidan E10 och malmbanan. Väster om Stenbacken, i nära anslutning till Gáisenjårga, planeras tillsammans med Trafikverket och LKAB en renpassage över E10 och malmbanan för att renarna ska kunna nå kalvningslanden på andra sidan järnvägen. Renarna söker sig naturligt till de invanda platserna för kalvningsland och vinterbete.

Av drönarfilmen som samebyn visade vid sammanträdet framgår att den befintliga bebyggelsen inom planområdet är placerad i huvudsak i lågpunkter invid strandlinjen. De tilltänkta nya tomterna inom planområdet, däremot, är i stor utsträckning placerade inom den nuvarande öppna ytan på åsarna mellan vikarna och E10:an. Samebyn har framhållit att detta är det område där renarna idag strövar fritt. Området är särskilt viktigt på våren, efter det att renarna betat på vinterbetesmarkerna och är på väg tillbaka till kalvningslandet. De renar som efter vinterbetet är i tillräckligt gott skick kan drivas i anslutning till flyttleden. Framför allt de dräktiga vajorna är dock ofta i mycket dålig kondition efter vintern och rör sig långsamt betande genom denna öppna yta. Dräktiga vajor är särskilt känsliga för störning och om de blir skrämde är risken stor att de kastar fostren, dvs. själv-aborterar. Det är alltså av särskild vikt att de dräktiga vajorna får ströva och beta i sin egen takt utan att bli utsatta för störningar. Redan idag har de befintliga byggnaderna en viss avhållande effekt och förhållandena är inte optimala, men får betraktas som fungerande. Förtätning av området i enlighet med planförslaget kommer dock att få en stor påverkan på renarnas rörelse både under hösten och våren, men särskilt på de renar som efter vinterbetet är i behov av att ströva fritt och beta för att ta sig fram till kalvningslanden.

Enligt mark- och miljödomstolens är det genom utredningen i målet uppenbart att Gabna sameby är trängda mellan en mängd olika etableringar, verksamheter och barriärer inom samebyns områden. De omedelbart relevanta är de redan nämnda, E10 och malmbanan, men även t.ex. LKAB:s gruva och Kiruna stad bidrar till det trängda läget. Mot den bakgrunden saknas skäl att ifrågasätta att även små tillkommande störningar försvårar bedrivandet av rennäring för samebyn. Det är enligt

domstolens uppfattning även tydligt att Gáisenjárga och dess omedelbara närhet, inklusive den trånga passagen vid Stenbacken, är mycket betydelsefulla områden för samebyns möjligheter att röra sig mellan sommar- och vinterbetesmarkerna.

Utifrån utredningen i målet bedömer mark- och miljödomstolen att kalvningslanden söder om stambanan utgör ett riksintresse för rennäringen. Som sådant ska det alltså skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra rennäringens bedrivande.

En ökad exploatering av Västra stenbacken i enlighet med den antagna detaljplanen kommer enligt domstolens mening att försvåra bedrivandet av rennäringen. Ett genomförande av planen innebär både ett försvårande för renarna att nå kalvningslanden efter vintern och en förlust av betesmark som får anses särskilt betydelsefull för de renar som behöver ströva fritt och beta för att nå kalvningslanden. Planen innebär alltså en bestående negativ inverkan på ett område av riksintresse för rennäringen och därmed påtaglig skada på detsamma. Detaljplanen strider därmed mot 3 kap. 5 § andra stycket miljöbalken (jfr. prop. 1997/98:45, del 2 s. 30).

Någon avvägning mot andra intressen ska inte göras utom i de fall som avses i 3 kap. 10 § miljöbalken, dvs. när det är fråga om att väga ett riksintresse mot ett annat riksintresse (jfr bl.a. Bengtsson m.fl. Miljöbalken, en kommentar, JUNO-version 22). Vad kommunen har anfört om att det är ett starkt allmänt intresse att kunna erbjuda kommuninvånarna fritidshustomter är inte ett sådant intresse som avses. Domstolen instämmer inte heller i kommunens uppfattning att planen tillgodoser riksintresset för rörligt friluftsliv, eftersom det rör sig om planläggning för privata fritidshus. Någon avvägning mot något annat intresse ska alltså inte ske.

Att detaljplanen försvårar – eller rent av omöjliggör – en säker passage framför allt för de dräktiga vajorna genom området innebär också enligt mark- och miljödomstolens mening en betydande olägenhet för samebyns enskilda intresse. Detaljplanen strider därmed även mot 2 kap. 9 § PBL.

Frågan om planförfarande samt upphävande av strandskydd m.m.

Mark- och miljödomstolen har ovan bedömt att antagandet av detaljplanen innebär en otillåten påverkan på ett område av riksintresse för rennäringen samt medför en betydande olägenhet för Gabna sameby. Kiruna kommun har vid sammanträdet beskrivit att planläggningen av mark inom kommunen är särskilt komplicerad mot bakgrund dels av de speciella fastighetsägarförhållanden som råder i kommunen, dels av att stora områden är utpekade som olika riksintressen vilka inte alltid är förenliga med varandra. Samtidigt har kommunen att tillgodose invånarnas behov av planläggning av mark.

Mark- och miljödomstolen ifrågasätter inte att planläggning inom Kiruna kommun innebär särskilda utmaningar i förhållande till förutsättningarna och de olika intressen som gör sig gällande. Mot denna bakgrund anser domstolen att det finns skäl att uttala något om de invändningar i målet som riktats mot planförfarandet och utpekandet av LIS-området samt upphävande av strandskyddet.

Samebyn gjort gällande att det inte har funnits förutsättningar att handlägga plan-ärendet med ett standardförfarande, utan att ett s.k. utökat planförfarande enligt 5 kap. 7 § PBL skulle ha tillämpats. Samebyn har anfört bl.a. att planen är av betydande intresse eftersom den upphäver strandskyddet och reglerar motstående, principiella intressen och innebär en betydande miljöpåverkan.

Enligt den ovan nämnda bestämmelsen ska ett utökat planförfarande tillämpas för en detaljplan som 1) inte är förenlig med översiktsplanen eller länsstyrelsens granskningsyttrande enligt 3 kap. 16 § PBL, 2) är av betydande intresse för allmänheten eller i övrigt av stor betydelse eller 3) kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

När de gäller punkten 2 i 5 kap. 7 § anges i förarbetena (se prop. 2013/14:126 s. 293 ff) bl.a. att med uttrycket ”av betydande intresse för allmänheten” avses sådana planförslag som kan antas angå en större krets människor som inte redan kommer att underrättas om planförslaget i egenskap av sakägare eller boende i eller i

anslutning till planområdet. Som exempel ges förändringar av vissa betydelsefulla kulturmiljöer eller ärenden där strandskydd sätts i fråga, men då endast i de fall då tidigare allmänt tillgänglig mark tas i anspråk. Med uttrycket ”av stor betydelse” avses t.ex. sådana planer som reglerar många motstridiga intressen, särskilt känsliga miljöer eller som är av principiellt intresse.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning.

Den aktuella detaljplanen innebär att strandskyddet upphävs inom mark som idag är allemansrättsligt tillgänglig och att den marken får tas i anspråk för enskild bebyggelse. Marken är utpekad som riksintresse för rörligt friluftsliv och ligger i nära anslutning till två utpekade riksintressen för rennäringen. Det har också gjorts gällande att det är fråga om en viktig kulturmiljö som kommer att ändra karaktär vid ett plangenomförande. Mark- och miljödomstolen bedömer att detaljplanen reglerar ett flertal starka motstridiga intressen, att planen omfattar en särskilt känslig miljö i flera avseenden samt att detaljplanen är av principiellt intresse. Det har därmed enligt domstolen inte funnits förutsättningar att tillämpa ett standardförfarande i planärendet.

När det gäller strandskyddet har kommunen i planhandlingarna samt i domstolen anfört vissa skäl till varför planområdet ska anses vara ett s.k. LIS-område enligt 7 kap. 18 e § miljöbalken och vid sammanträdet bl.a. framhållit att utpekandet av LIS-områden egentligen är en översiktsplanefråga som inte direkt behandlas ytterligare i detaljplaneskedet.

Mark- och miljödomstolen erinrar om att översiktsplanen visserligen är vägledande men inte bindande för den beslutande myndigheten (7 kap. 18 e § andra stycket miljöbalken). Om länsstyrelsen i sitt granskningsyttrande enligt 3 kap. 16 § PBL inte haft invändningar mot att ett område pekats ut som LIS-område finns det normalt inte skäl att frångå kommunens bedömning. Det kan dock inträffa att det i ett ärende framkommer omständigheter som talar för att kommunens redovisning bör ifrågasättas även i de fall länsstyrelsen inte haft invändningar. I de fall

kommunen och länsstyrelsen haft olika uppfattning föreligger ingen presumtion för att området utgör ett LIS-område och prövningsmyndigheten får göra bedömningen utifrån tyngden av de sakliga skäl som parterna anför till stöd för sin uppfattning (se bl.a. MÖD 2012:39). I detta fall har länsstyrelsen uppgett att länsstyrelsen i granskningsyttrande för översiktsplanen (ÖP 2018, dnr 401-4766-18, daterat 9 december 2020) uttalat att länsstyrelsen anser det olämpligt att peka ut LIS-områden i direkt anslutning till bl.a. Torneträsk, men att viss förtätning inom befintliga fritidshusområden och eventuella anläggningar för besöksnäringen efter utredning kan vara möjlig. Mot bakgrund av länsstyrelsens inställning i granskningsyttrandet anser domstolen att det i detta mål inte föreligger någon presumtion för att kommunens utpekande av det aktuella LIS-området kan godtas. Domstolen anser även att det finns skäl att ifrågasätta att det aktuella området uppfyller samtliga krav för att utgöra ett LIS-område.

Vidare så räcker det inte med att konstatera att det eventuellt är fråga om ett LIS-område, kommunen måste också – enligt 7 kap. 18 d § miljöbalken – visa att det finns särskilda skäl för upphävande av strandskyddet inom området (dvs. att förutsättningarna enligt den bestämmelsen är uppfyllda). När det gäller 7 kap. 18 d § har kommunen i det aktuella planärendet inte närmare utvecklat varför särskilda skäl föreligger, annat än en kort beskrivning av att detaljplanen skulle bidra till utvecklingen av landsbygden. Det som kommunen har anfört i denna del är alltför knapphändig för att domstolen ska kunna bedöma om särskilda skäl för att upphäva strandskyddet inom planområdet med stöd av 7 kap. 18 d § föreligger.

Även i dessa delar finns det alltså skäl att upphäva kommunens beslut att anta detaljplanen.

Sammanfattning och slutsats

Mark- och miljödomstolen har bedömt att beslutet att anta detaljplanen strider mot 3 kap. 5 § andra stycket miljöbalken samt 2 kap. 9 § PBL, eftersom ett genomförande av detaljplanen medför påtaglig skada på ett riksintresseområde för rennäring och medför en betydande olägenhet för Gabna sameby.

Vidare har det enligt mark- och miljödomstolens mening saknats förutsättningar att tillämpa ett standardförfarande i planärendet och det har inte framkommit att det finns förutsättningar att besluta om upphävande av strandskyddet med hänvisning till bestämmelserna om LIS-områden.

Beslutet att anta detaljplanen ska därmed upphävas i sin helhet.

Vid denna bedömning saknas skäl att ta ställning till övriga invändningar från de klagande i målet. Det saknas även skäl att fortsätta skriftväxlingen i fråga om att ytterligare utreda kommunens inställning till tomtplatsen för Daniel Olla och Anette Sandström.

HUR DOMEN ÖVERKLAGAS, se bilaga 1 (MMD-02)

Överklagande senast den 11 januari 2024.

Emma Lévy

Daniel Janonius Löwgren

I domstolens avgörande har deltagit tf. rådmannen Emma Lévy, ordförande, och tekniska rådet Daniel Janonius Löwgren.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.